

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ахманова О. С. Словник лінгвістичних термінів. М.: Радянська енциклопедія, 1966. 608 с.
2. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту: Із мови давньоєврейської і грецької на українську наново перекладена / Іван Огієнко (пер.). Видавництво ОБФ «Східноєвропейська місія», 2008. 319 с.
3. Ключіна Т. П. Особливості вживання та перекладу англійських біблеїзмів. *Збірник наукових праць «Стовпотворіння»*. 2003. №8. С. 18.
4. Кунин О. В. О переводеанглийскихфразеологизмов в англо-русскомфразеологическомсловаре. URL: http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/transl-book-kunin.shtml
5. Мжельська О. К. Актуальні проблеми перекладу біблеїзмів. *Омський науковий вісник*. 2006. С. 150–153.
6. Набока О.М. Біблеїзми з Євангелія від Матвія у мові та мовленні (на матеріалі англословників та газетних текстів): Дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / О.М. Набока. Одеса, 2006. 195 с.
7. Поліванов Є.Д. Особливості фразеології англійської мови. К.: Вища школа, 1992. С. 112.
8. Dictionary of Bible Quotations, compiled by Martin H. Manser. London, World worth Editions Ltd, Cumberland House, 1989.
9. Henry. G. Halley. Halley's Bible Handbook. Anabbreviated Bible Commentary. World Christian Ministries. Toronto, Canada, 1985. 857 p.
10. Lamsa G. M. Idiomsin the Bible Explained and a Key to the Original Gospels. USA, Harper San-Francisco, 1985. p. 130.
11. The Holy Bible, Today's New International Version TNIV / Copyright 2001, 2005 by International Bible Society. P. 1234.

УДК 81'25:811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.2.16>

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У МОРСЬКІЙ СФЕРІ

TRANSLATION OF ENGLISH LEGAL MARITIME TERMINOLOGY

Логінова Л.В.,

orcid.org/0000-0003-2263-9457

старший викладач кафедри філології

Одеського національного морського університету

Хутак А.Ш.,

orcid.org/0000-0003-2805-3406

студентка IV курсу

Навчально-наукового морського гуманітарного інституту

Одеського національного морського університету

Закони між державами, що регулюють такі питання, як національні та міжнародні води, вважаються міжнародним публічним правом і відомі як морське право. На сучасному етапі розвитку правової діяльності держави одним із пріоритетних завдань залишається забезпечення економічного розвитку держави. У зазначеному контексті важливе місце відведено положенням міжнародних договорів, конвенцій, асоціацій, які містять інструменти та шляхи протидії злочинності, забезпечення захисту прав і свобод у комерційній міжнародній сфері, що пов'язано з перекладом. Міжнародне морське право, також відоме як морське право, відноситься до законів, що використовуються для управління міжнародними водами. Воно складається з сукупності конвенцій, правил і договорів, які використовуються для регулювання морських питань і регулювання діяльності морських організацій. Переклад юридичних текстів має свої труднощі. Він повинен точно передати думку законодавця або іншого автора та зберегти стильові особливості. Таким чином, перекладач повинен досконало і вільно володіти українською літературною мовою та специфічною термінологією. Юридичний переклад має кілька етапів, один з найбільш найскладнішим є пошук відповідної термінологічної одиниці. Проблеми перекладу юридичних термінів виникають через невідповідність термінологічних систем мови оригіналу та мови перекладу термінологічних систем мови оригіналу та мови перекладу, відсутністю системних відповідностей. Відповідаючи на впровадження в усьому світі міжнародної економічної політики, яка зосереджена на національному економічному зростанні кожної країни, світ обмірковує труднощі, пов'язані з розумінням першоджерельних понять, які включають, але не обмежуються, різноманітним в нормативному сприйнятті термінів договірних країн. Крім студентів, ця стаття може бути цінною для керівного та оперативного складу суден,

фахівців, які працюють у судноплавному бізнесі, а також для всіх членів морського співтовариства, які використовують спеціалізовану лексику та термінологію судноплавства і морського права стосовно своєї діяльності в умовах глобалізації.

Ключові слова: переклад, морське право, бізнес, комерція, торгівля.

Laws between nations governing such things as national vs. international waters are considered public international law and are known as the Law of the Seas. At the present stage development of legal activity of the state one of the priority tasks is to ensure economic development of the state. In this context, an important place is given to the provisions of international treaties, conventions, associations, which contain tools and ways to combat crime, ensure the protection of rights and freedoms in the commercial international sphere, which is related to translation. Translation of legal texts has its own difficulties. International maritime law, also known as the Law of the Sea, refers to the laws used to govern international waters. It consists of a body of conventions, regulations, and treaties used to govern nautical issues and regulate maritime organizations. It must accurately convey the opinion of the legislator or other author and preserve the style features. Thus, the translator must have a perfect and fluent command of the Ukrainian literary language and specific terminology. Legal translation has several stages, one of the most difficult is the search for the appropriate terminological unit. Problems of translation of legal terms arise due to the discrepancy between the terminological systems of the source language and the target language, the terminological systems of the source language and the target language, the lack of systematic correspondence. Responding to the implementation of international economic policy worldwide, which focuses on the national economic growth of each country, the world is considering the difficulties associated with understanding the primary source concepts, which include, but are not limited to, the diversity in the normative perception of the terms of the contracting countries. In addition to students it can be valuable for management and operational level ship's personnel, specialists working in the shipping business as well as all members of the maritime community who use specialized shipping and maritime law vocabulary and terminology in relation to their business in the context of globalization.

Key words: translation, maritime law, business, commerce, trading.

Постановка проблеми. Проблематика юридичного перекладу є те, іноді терміни втрачають зв'язок зі словами від яких вони природно утворилися, та іноді виходить нове значення, в більшості випадків набувають більш вузького значення, та поняття відходить від першоджерела.

Юридична мова повинна бути єдиною, щоб забезпечити єдність як всередині правової системи, в різних сферах юридичної діяльності, а особливого значення така важливість набуває при міжнародних спорах та претензіях. Якщо дослідити історично-перекладатський процес, проблематика національної правової системи, шляхом ратифікації міжнародного законодавства, іноді відходить від міжнародно прийнятих структур через недостатньо точний переклад.

Оскільки питання про структуру мови тісно пов'язане з її функціями, а також із завданнями і цілями її дослідження, робляться спроби структурувати юридичну мову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В. Отто запропонував класифікацію рівнів юридичної мови, її внутрішню структуру: 1) мова законів: загальні правові норми, розраховані як для фахівців, так і для неюристів; 2) мова судових рішень; 3) мова юридичної науки та експертиз: коментарі спеціальних питань фахівцями для фахівців; 4) мова відомчого письмового спілкування: формуляри, пам'ятки, повістки тощо; 5) адміністративний жаргон: неофіційне обговорення суперечливих питань фахівцями, усне професійне спілкування юристів. Його можна поділити за певними тематичними групами: назви ділових паперів і документів; назви суб'єктів

адміністративної, ділової, політичної діяльності; позначення видів і процесів управлінської діяльності; позначення оцінок діяльності; найменування галузей промисловості, сфер бізнесу і соціально-політичного життя. Вважаємо за необхідне [1].

Дослідження перекладу спеціалізованої термінології морської логістики має на меті з'ясувати стратегії і процедур для ефективного розуміння та комунікації у морській сфері.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення особливостей перекладу морської юридичної термінології та висвітлення труднощів, які виникають в процесі перекладу, що проявляє собою та ставить такі завдання:

- Збір та представлення англійських юридичних термінів у професії морської логістики.
- Дослідження історичного процесу юридичного перекладу.
- Представлення перекладацьких стратегій та процедур, що застосовуються при перекладі англійських термінів на українську мову.
- Важливість перекладатської діяльності в юридичній сфері.

Виклад основного матеріалу. На відміну від інших видів наукового перекладу, таких як медичний, науковий або технічний, юридичний переклад, як правило, включає в себе більше культурно-специфічних, ніж універсальних компонентів. Це значною мірою пов'язано з тим, що в юридичному перекладі певною мірою пов'язано з системністю юридичної термінології, оскільки юридичні поняття є зазвичай продуктом та творенням національної правової системи [2].

Правові системи мають свою власну історію, організаційні принципи, моделі міркувань і були розроблені для того, щоб відповідати на потреби конкретної нації. Це неминуче призводить до невідповідності міжнародних правових концепцій та національним законодавством. Існує багато публікацій з юридичної мови та юридичного перекладу, які б визнавали цей факт, але мало хто виходить за рамки простого визнання. Тому необхідно дослідити природу невідповідності більш детально.

Сагер, один з найвидатніших термінологів, визначає терміни як сховища знань та одиниці зі специфічною референцією, оскільки вони «відносяться до дискретної концептуальної сутності, властивості, виду діяльності або відношення, яких складають простір знань певної предметної галузі». Таким чином, терміни вбудовані в складні структури знань і когнітивна лінгвістика може стати в нагоді для пояснення того, як такі структури організовані і як з них випливає значення [3, с. 67].

Те, що зародження міжнародного приватного права відбувалося у морській сфері, не викликає подиву, якщо згадати, що міжнародна торгівля спочатку здійснювалася майже виключно морем.

Середземне море було головною торговельною магістраллю Західного світу, звичай, прийняті мореплавцями, які ним плавали, і купцями, яких вони обслуговували, з часом склалися в досить одноманітну систему наднаціональної морської юриспруденції. У міру того, як італійські портові міста почали процвітати в ранньому середньовіччі, кожне з них прийняло свій власний Морський Кодекс, але оскільки ці компіляції були похідними з морських звичаїв Середземномор'я, але все ж таки, всі вони були схожі між собою.

Розберемо найвидатніші нормативні акти, які вперше з'єднали світ у ланцюжок торгівлі.

Найбільш значущим з кодексів був *Consolat de Mar* – Морське консульство – докладний збірник судових рішень викладений в Барселоні, який використовувався як *corpus juris* або викладення морського права і який справив глибокий вплив на його розвиток [3]. Так, право судновласника обмежити обсяг своєї відповідальності за певні випадкові збитки – право, яке досі визнається в усьому морському світі, – як видається, було встановлено вперше в «*Consolat de Mar*».

Найпершим збірником морських законів, що з'явився за межами Середземномор'я, був «Олеронський збірник», який, як вважається, був оприлюднений Елеонорою Аквітанською. Звід став ядром морського права не тільки у Франції

та Англії, але й в Пруссії, Кастилії та інших країнах. Далі йдуть Закони Вісбі, штаб-квартири Ганзейського союзу до 1361 року, яких дотримувались як універсальні нормативи для майже усієї Європи [4].

На «Роллс» іноді посилаються як на авторитетне джерело і донині, навіть суди Сполучених Штатів Америки.

Найбільш значущою з низки національних кодифікацій морського права, прийнятих у період XVII століття, з яких Морські ордонанси Людовика XIV – змістовні положення яких були перетворені у Торговий кодекс 1807 року, однак, розглядав морське право як частину комерційного права, що підлягала застосуванню комерційними судами, а не французьким адміралтейським судом або консульськими судами, які передували йому. Результатом цього стало те, що після цього при вирішенні морських спорів стало приділятися менше уваги звичаям мореплавства [3].

Отож, з цього й починається найцікавіше – як же ж розуміли одне одного, країни з різною культурою, мовою, національним законодавством та принципами? Впровадження універсальних, міжнародних термінів специфічної морської термінології, але не завжди все так просто.

За способом формування терміни поділяються на: 1) власне юридичні терміни (*lawsuit, legislative power, incapacity*); 2) запозичені терміни – терміни, що запозичені із загальноживаних слів (наприклад, терміни «*freedom*», «*activity*»), спеціалізованих неправових термінів (наприклад, терміни «*refinement*», «*firearms*») або спеціалізованих правових термінів (наприклад, терміни «*securities*», «*anti-competitive concerted actions*», «*bankruptcy*») [4].

Юридичний переклад містить кілька етапів, одним із найскладніших є пошук відповідника певної термінологічної одиниці. Причиною цього може бути різні правові системи двох країн і мов. Проблема перекладу правових термінів виникає внаслідок невідповідності термінологічної системи вихідної мови і цільової мови та відсутності системних відповідників, причинами якої є мовні і позамовні фактори. До мовних факторів належать розбіжність мовних норм, особливість і своєрідність вихідної і цільової мови, а також розбіжність мовних картин світу. Позамовні фактори включають різний рівень розвитку певних мовних галузей [4, с. 161].

Наприклад, у вузькому розумінні «адміралтейство» відноситься до аварії, що призводить до втрати морського майна або людських жертв, включаючи аварію судна, порятунок від

небезпеки, порятунок уламків судна, загальне середнє і т.д., тоді як широке «адміралтейство», як правило, відноситься до діяльності, пов'язаної у більшості випадків з морем. Вузьке значення «морське право» означає комерційну діяльність, пов'язану з морем, таку як перевезення вантажів і пасажирів, фрахтування суден, морське страхування тощо, тоді як широке «морське право» означає діяльність, пов'язану з морськими перевезеннями та суднами, але не обмежується лише комерційною категорією. Ми повинні вибрати конкретне значення, яке вкладається в ці два слова коли ці два слова вживаються. Взагалі кажучи, під морським правом розуміється право, що існує у формі статуту, а під торговельним правом – право, що існує у формі вигляді збірника законів, і це юридична галузь. Морське право і адміралтейське право – це два самостійних поняття, на що слід звернути увагу при перекладі. Але за національним законодавством, значення всієї діяльності, пов'язаної з морем обмежується широким поняттям «морське право», в чому є невідповідність з міжнародним, та дуже звучує вивчення такого права як такого [5].

Переклад англо-американської юридичної термінології потребує обмірковування.

Розглянемо кілька стратегій перекладання.

Перше, переклад шляхом опущення.

Опущення – це вилучення з тексту оригіналу слова або слів, які не є суттєвими тексту оригіналу під час перекладу. Ця процедура може бути результатом уникнення надмірності перекладу.

Наприклад, значення слова «bill of lading» може бути повністю передано слово в слово українською мовою без пропусків як «рахунок грузу». Однак, для того, щоб всі відчували себе природно, слово «of» слід опустити, а еквівалентом має бути «товарно-транспортна накладна» або «коносамент» [6].

Ця процедура допомагає змісту перекладеного тексту звучати більш природно для українців, зберігаючи при цьому зміст оригіналу.

Друге, переклад за допомогою запозичених слів.

Запозичене слово, як впливає з назви, – це слово або словосполучення, запозичене з іншої мови для вираження або опису поняття, для якого в рідній мові немає слова, для якого немає очевидного відповідника.

Використання запозичених слів є ефективним способом заповнення мовних прогалів у значенні, одночасно сприяючи кращій комунікації людської мови. Ця стратегія особливо поширена при роботі з культурно-специфічними предметами та іноземними поняттями [7].

Візьмемо кілька наступних прикладів: «Container», «Tonnage», у процесі запозичення часто відбуваються фонологічні зміни та семантичні зміни. Вимова слова неминуче змінюється, оскільки звуки, з яких складається слово, можуть не всі існувати в мові, яка його запозичує. В результаті, наведені вище приклади перекладаються відповідно як «контейнер», «тоннаж».

Третє, переклад словосполученням зі схожим значенням.

При передачі словосполучення мови оригіналу мовою перекладу перекладач прагне створити словосполучення, яке є типовим для мови перекладу, і в той же час зберігаючи при цьому значення, пов'язане зі словосполученням мови оригіналу [8].

Четверте, транспозиційний переклад.

Очевидно, що деякі складні іменники можуть бути перекладені дослівно українською мовою. Однак є й такі, що не мають прямого еквівалента у українській мові. Цей прийом вносить граматичні зміни при перекладі з мови оригіналу на іншу, він полягає в заміні слова класу іншим словом без зміни значення. Зі стилістичної точки зору, транспонований вираз не має того ж значення, але зміст залишиться тим самим, головне – вибрати форму, яка найкраще відповідає контексту. Однак слід зауважити, що це найважча стратегія перекладу, яку тільки можна згадати, та, насправді, не найкраща, бо губиться поняття слова оригіналу.

П'яте, переклад шляхом додавання інформації.

Ця стратегія призначена для додавання слова в речення, щоб зробити його більш зрозумілим, проте зміст тексту повинен залишатися таким же, як і в оригінальному тексті [9].

Досліджуючи стратегії перекладу юридичної, морської термінології, слід зауважити о стандартах. Якщо говорити про юридичну мову, поняття термінів якої має бути стандартизованою та загальнообов'язковою для документації.

Що можна зробити для подолання перешкод на шляху до уніфікації? Вважається, що на національному рівні слід налагодити більш тісний зв'язок між приватними організаціями, такими як Асоціація юристів, Асоціацією морського права, з одного боку, та урядовими установами, зокрема, Міністерством транспорту і зв'язку та інше.

У міжнародній сфері слід налагодити більш тісний зв'язок між приватними та державними установами, зокрема, між С.М.І. та ІМКО, ЮНСІТРАЛ та ЮНКТАД [10, с. 6].

Такий зв'язок призведе до взаємної довіри і кращого розуміння проблем, з якими стика-

ються як національні, так і міжнародні урядові установи, а також різні зацікавлені групи з перевезенням вантажів і пасажирів водним транспортом. Краще розуміння, в свою чергу, призведе до більшої міжнародної уніфікації морського права.

Висновки. Отже, в даній статті ми розібрали основні досягнення перекладатської діяльності в історії та стратегії її розвитку.

А також узагальнили важливість законодавчої стандартизації, налагодження більш тісних зв'яз-

ків між приватними організаціями та урядовими установами.

Морська логістика є ключовою діяльністю, що забезпечує здатність країни здійснювати міжнародну торгівлю, особливо у випадку відкритої, торговельної економіки. У глобальному масштабі на морські перевезення припадає понад 80% від загального обсягу світової торгівлі товарами; тому знання стандартизованої морської мови – англійської, має вирішальне значення для досягнення найкращого спілкування між «кораблем» і «берегом».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Walter O. Die Paradoxie einer Fachsprache. Der öffentliche Sprachgebrauch: Band. II. Stuttgart: Klett-Cotta, 1981. R. 44–57.
2. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад 2-е вид., виправл. Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 2004. С 284.
3. Strevens, P. (1988). ESP after twenty years: A re-appraisal. In M. Tikoo (Ed), ESP: State of art (1-13). SEAMEO Regional Language Centre
4. Valeontis K. & e. Mantzari (2006), The Linguistic of Terminology: Principles and Methods of Term Formation, 1st Athens International Conference on Translation and Interpretation. Translation: Between Art and Social Science, pp.13–14 October 2006.
5. Ковтун О. В. Особливості перекладу англійських авіаційних термінів українською мовою : матеріали III міжн. наук.-практ. конф. “Соціокультурні та етнолінгвістичні проблеми галузевого перекладу в парадигмі євроінтеграції”, 2–3 квітня 2010 р. Київ : АграрМедіаГруп, 2010. С. 182–186.
6. Mellinkoff D. The Language of the Law. Boston: Little, Brown and Co, 1963. 526 p
7. Byrne J. Technical Translation: Usability Strategies for Translating Technical Documentation. Dordrecht: Springer, 2006. 280 p.
8. Tirkkonen-Condit S., Mäkisalo J., Immonen S. The translation process – interplay between literal rendering and a search for sense. Across languages and culture. V. 9 (1). 2008. P. 1–15.
9. California Western International Law Journal, Vol. 9, No. 2 [1979], Art. 13 «international uniformity in the maritime law».

УДК 81-116

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.2.17>

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ СКЛАДНИК ЛІНГВОЕТНІЧНОГО БАР'ЄРУ І ЙОГО ВРАХУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

ETHNOCULTURAL COMPONENT OF THE LINGUISTIC AND ETHNIC BARRIER AND ITS CONSIDERATION IN THE TRANSLATION PROCESS

Овчаренко Л.М.,

orcid.org/0000-0002-1152-3582

викладач кафедри української та іноземних мов

Національного університету фізичного виховання і спорту України

У статті зроблена спроба висвітлити актуальні питання впливу етнокультурної складової лінгвоетнічних відмінностей на зміст і загальну якість перекладу з однієї мови на іншу. Водночас, проаналізовані також ключові аспекти запропонованої до розгляду проблеми, зокрема – розкриті загальна структура та специфічні особливості лінгвоетнічних бар'єрів, притаманних для тієї чи іншої національної культури. Автор на конкретних прикладах доводить, що етнонаціональна культура і мова органічно пов'язані. І тому, зазначається у пропонованій статті, у процесі двомовної комунікації відбувається, разом і водночас, також і міжкультурна комунікація. Автором вона розглядається як результат професійної роботи перекладача, в ході якої відбувається подолання лінгвоетнічних бар'єрів,